

SEBESTYÉN ZSOLT*

Kárpátalja víznevei: a Fekete-Tisza völgye**

Rezümé. A tanulmány a Fekete-Tisza völgyének vízneveivel foglalkozik. A szerző a kárpátaljai folyóvizek, a Tisza és mellékágainak a neveit gyűjti össze és dolgozza fel, a víznevek történelmi formáit és eredetét kutatja. A víznevek fontos forrásai a történelmi és névtani kutatásoknak. Segítségükkel rávilágíthatunk a névadásban szerepet játszó motivációkra, az egyes névrendszerek közötti kapcsolatokra. A Fekete-Tisza mentén számos víznév keletkezett hegynevből, ami a hegynevek víznévadásban játszott fontos szerepét mutatja.

Резюме. Дана публікація присвячена гідронімам долини Чорної Тиси. У статті зібрано та опрацьовано назви річок Закарпаття, зокрема Тиси та її приток, простежено історичні зміни цих назв та їх походження. Це дає можливість виявити мотивації, що застосовуються при формуванні топонімів, та зв'язки між окремими системами топонімів. Наприклад, вздовж Чорної Тиси багато гідронімів виникло з назв гір, що вказує на їх важливе значення.

Abstract. The present study has as its object hydronyms of the Black Tisza Valley. The author of the study collects and analyses toponyms of the Transcarpathian rivers, tributaries of the Tisza, researching their historical forms and origins. Hydronyms are an important source of historical names and onomastic research. With their help we can highlight the motives of designating names, as well as the existing relationship between the individual name systems. Along the Black Tisza numerous hydronyms were coined in relation to the mountains situated in the vicinity, pointing out to the central role mountains played in the generation of new toponyms.

Az MTA Bolyai János kutatói ösztöndíja révén már második éve foglalkozom a történelmi Magyarország északkeleti régiójának vízneveivel (vö. Sebestyén 2015a, 2015b, 2015c). Sajnos a FNEsz. a Felső-Tisza kárpátaljai szakaszának víznevei közül csak elvéve tárgyal egyet-egyed, így nemcsak a névanyag összegyűjtését éreztem fontosnak, hanem a nevek eredetének a kiderítését is. Az alábbiakban a Fekete-Tisza-völgy néhány jelentősebb vízének névetimológiáját adom közre, terjedelmi okok miatt ugyanis ebben az írásban nincs mód a teljes névanyag vizsgálatára. Ez a néhány példa is jól rávilágít a régió víznévadásában szerepet játszó legfontosabb és leggyakoribb motivációkra, más névtípusoknak (pl. a hegyneveknek) a víznevek létrejöttében meghatározó szerepére.

A Fekete-Tisza a Tisza jobb oldali forrása. A megkülönböztető jelző arra utal, hogy Rahónál, a Fehér-Tiszával való találkozásánál a folyása némileg lassul, így a víz színe sötétebb, míg a gyorsabb folyású Fehér-Tiszáé a habzás miatt fehérenek tűnik. A Fekete-Tisza nevének történelmi adatai: 1725: *Tybiscus niger fl.* (Revizki), 1756: *Tybiscus Niger fl.* (Kam. 0303:2), 1760k.: *Tibiscus Niger Fluv.* (Kam. 0296), 1782-6: *Schwarze Theiss* (K1), 1789: *Schwartzte Theis* (HT. 0012: 1),

* Nyíregyházi Egyetem Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet, főiskolai adjunktus. Інститут мовознавства та літературознавства, Ніредьгазький університет. University of Nyíregyháza, Department of Language and Literature. sebestyen1977@gmail.com

** A tanulmány elkészítését az MTA Bolyai János Kutatói Ösztöndíja támogatta.

1794: *Schwarze Theis* (HT. 0248), 1798: *Fekete Tisza F.* (CM), 18. sz.: *Tibiscus niger Fluv.* (Kam. 0296), 1804: *Schwarze Theis Fl.* (HT. 0401), 1806: *Fekete Tisza (Schwarze Theiss Fl.)* (Lipszky), 1809: *Niger Tibiscus* (Kam. 0661), 1830: *Fekete Tisza* (Cst. 0009), 1839: *Fekete Tisza* (Fényes 4: 177), 1855: *Schwarze Theisz* (FK), 1863: *Чорная Туца* (Kat.), 1864: *Fekete Tisza* (Pesty), 1865: *Fekete-Tisza* (Hunfalvy 3: 299), 1872–84: *Czarna Tisa (Schwaze Theiss)* (K3), 1910: *Fk. Tisza (Schwarze Theiss)* (HBÁT), 1935: *Čorna Tisa, Чорна Туца* (W. 37, 64), 1957: *Чорна Туца, Черная Туца* (КРУ. 17), 1978: *Черная Туца* (КТ), 1979: *Чорна Туца* (SHU. 611).

A *Tisza* folyónevet Kniezsa István ősrégi, de bizonytalan eredetű víznévnek tartja (Kniezsa 31). Kiss Lajos szerint a folyónév ősi, indoeurópai eredetre vezethető vissza, bár jelentése bizonytalan, talán egy 'iszapos, sáros' jelentésű **Tisjo-* (< ie. **tī-* 'olvaszt, olvad') származéka (vö. FNESz., *Tisza*). Kiss Lajos egy későbbi, Erdély vízneveiről írt tanulmányában pontosít, s egy ie. **tei*, **ti* 'folyóssá tesz, olvaszt; nyálkás-nedves állapotban van' tövet vél felfedezni a névben, amit összekapcsolhatónak tart a gör. *tiphos* 'mocsár, tó', óegyházi szláv **timěno* 'iszap' főnévvel (Kiss 1999: 151).

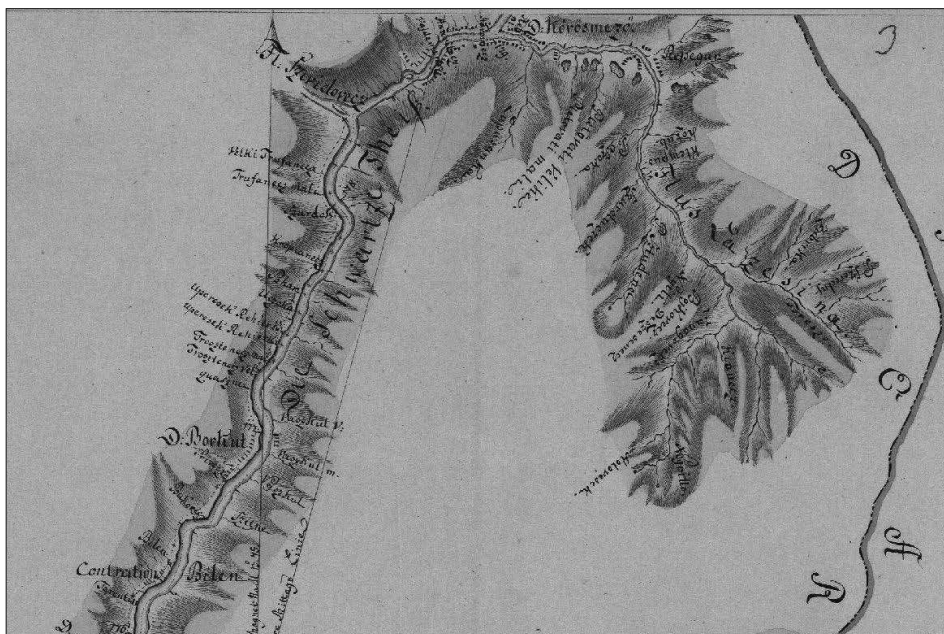
A legújabb ukrán helynév-etimológiai szótár szerzője, Vaszilij Lucsik szintén a bizonytalan etimológiájú nevek közé sorolja, elképzelhetőnek tartja ugyanakkor a Kiss Lajos által is hangoztatott magyarázatot, bár ő egy összl. **tish-*/**tesn-* 'nyomni, szoros', vö. ie. **tis-*/**tais-* 'olvadni, olvadék, eltűnni' tőből vagy egy szl. **těsnina* 'keskeny árok, vízmosás, folyómeder stb.' főnévből eredezteteti (Лучик 471-2). A nevet motiválnak véli a folyó hegyi jellegéből fakadóan, de talán nem állunk messze az igazságtól, ha azt feltételezzük, hogy a Tiszát nem a gyéren lakott felső, hegyvidéki szakaszán, hanem inkább a mocsarasabb síkvidéki részen élő népek nevezték el.

A Fekete-Tiszáról Hunfalvy János a következőket írja a XIX. század közepén: „A Fekete-Tisza az É. Sz. 48° 20', s a K. H. 41° 50' alatt ered. Kőrösmezőtől Ny.-ra a Szvidova, ÉNy.-ra a Csorna hegységek emelkednek. Az utóbbi K. felől a Medves, Ploszka, Douha, és Bukovinka hegyek csatlakoznak, az előbbinek keleti ágai a Turbáta, Tatulszki és Mencsul. Azon hegyek egy DK.-re nyíló völgykatlant rekesztenek be, melynek éjszaki oldalán valami 9, déli oldalán pedig 2 nagyobb csermely rohan le; ezek a völgykatlan talpán egyesülnek s a Fekete-Tiszát alkotják. A Tisza völgyének kezdete a Brusztura s az ettől ÉK.-re eső Csacsalovcz hegygerinczek között van, s D. felől a Brusztura és Kicsera közötti Okolai völgy, É. felől a Csacsalovecz s Lenkovecz közötti lenkoveczy völgy nyílik beléje. Forráscsermelyei közül az nyúlik fel legmesszibbre, mely Kőrösmezőtől ÉNy.-ra valami 3 mfdre az Okolai előhavason valami 3000 lábnyi magasságban ered, ennek forrását tehát a Tisza tulajdonképeni forrásának kell tekintenünk. Forrásvidékét a Szvidova hegység D., a Csorna Hora É. felől rekesztik be, a háttérben pedig az Apsinyeszka havas emelkedik. A Fekete-Tisza már egy mfdre

eredetén alul rekesztékkal (calusura) van ellátva s onnan kezdve talpakra járható. Csakhamar még a Ploszka és Douha hegyeken eredő Bisztra s a Bukovinkáról lefolyó Dozsina és Sztaniszlav patakok szakadnak beléje. Kőrösmezőtől K.-re Lazestyina puszta van; ettől D.-re a Pietrosz emelkedik, melyről a Ruszkikukul és Behoruvka hegyeken eredő csemelyekkel egyesülő Lazestyina folyócska rohan le. Ez a Fekete-Tisza első jelentősebb balfelöli mellékvize. Eleintén É.-ra tart, a hasonnevű pusztán Ny.-ra fordul s mind D.-ről mind É.-ról beléje ömlő patakokkal növekedvén, Kőrösmező felett szakad a Tiszába. Az érintett patakok vizeit többnyire rekesztékek által gyűjtik, (ott vannak a Zsihaluszi, Dozsina, Sztolna, Sztudena, Lapusanka, s még 4-5 más rekesztékek), úgy hogy az apró hegyi csemelyekből támadt folyócskának ekképp gyűjtött és szabályozott vize a fatalpakat már Kőrösmezőnél bírja meg. Forrásvidékének völgyatlanából kikerülvén, Kőrösmezőtől kezdve Bocskó Rahóig DNyD.-re folyik. Ezen útjában Ny. felől a Szvidováról lefolyó 9, s K. felől a Pietrosz nyugati oldalán eredő 6 csekély csermelylyel növekedik. Ezek közül legnagyobbak: jobbfelől a Szvidovai, Vaskul (Varczul) és Szisni, balfelől a Kicsera alatt elfolyó Kossoucza, Kebele és Terenten patakok. Azután Borkút alatt Ivanovecz s a szepesi gyarmat mellett a Fehér Tisza egyesül vele.” (Hunfalvy 3: 299-300).

A Fekete-Tisza hossza eredetétől a Fehér-Tiszával való egyesüléséig 49 km. A folyóvölgy legnagyobb települése Kőrösmező (ukr. *Jaszinya*, rom. *Frászin*). Pesty adatközlői a településről a következőket írták: „A Település a szomszéd Galliciának Zelena és Pászicsnej helységeiből eredett. A Lengyel földbirtokos Nemesség és azon haszonbérelőinek a Zsidoknak ki keresett zaklatásaikat el nem szenvedve, az akkori rengetek, és magas ormu havasok szegény gazda fiának előbb, és utobb lakásul szolgált, ’s meg telepedett... A Kőrösfák körül és között letelepültekből átszármazott az elnevezés is Oroszul, az Olah elnevezés onnan származik; mert Rákoczy Fejedelem és ennek utodai alatt sok oláh család a Tiszavölgyön adományozás, részint pedig foglalás útján havasokat birtak, és saját nyelvükön elnevezgették is.” (Pesty). A 8100 lakosú „városi típusú település” határában több kisebb tanya is faluvá fejlődött: a folyó nevét viselő *Feketetisza*, *Sztebnij (Dombhát)*, valamint a 4200 lakosú *Lazescsina (Mezőhát)*. Kőrösmezőtől délre található az 1600 lelkes *Tiszaborkút (Kvász)*, a hozzá tartozó *Szitnij* (142 fő), valamint az 1800 lakosú *Bilin* falu.

Az alábbiakban a legfontosabb patakok és mellékágak névetimológiáját igyekszem megfejteni. A címszó után a vízfolyás pontosabb földrajzi beazonosítása, majd a név történelmi alakjai következnek. Végül közlöm a víznevek eredetmagyarázatát.



A Fekete-Tisza vízgyűjtőjének rajza a XVIII. század végén
(Billek, Samuel–Kubicska, F. J. MNL, S 80 Tisza, 1: 86000)

Apsinec-patak – A Fekete-Tisza bal oldali ága Feketetisza falu határában, vö. 1781a: *Thal Absinecz, Thal Absinyecz* (Kam. 0027), 1782-6: *Apsziniec Fluss* (K1), 18. sz. vége: *Absinecz* (MT), 1824–62: *Abszeniec Bach* (K2), 1863: *Abszinec, Apszinetz Bach* (Sebestyén 2008: 208), *Апшинецъ* (Kat.), 1872–84: *Arpszinec p.* (K3), 1935: *Арšinec, Апшинецъ* (W. 37, 59), 1978: *Апшинец* (KT), 1979: *Апшинецъ* (SHU. 23), 1997: *Apsinec, Apsinecsik, Вапшинецъ, Вапшинецик* (Lizanec 395), 2007: *Apsinec-patak* (Kovács 71), 2015: *Apshynets' river, річка Апшинецъ* (GT). Az *Apsinec* víznév minden bizonnyal hegynévi eredetű, a patak az *Apsinec~Apsinecka* havason ered, s arról kapta a nevét, vö. 1824–62: *Abszenieska Alpe* (K2), 1863: *Alpe Abszineska* havas (Sebestyén 2008: 208), *Apsinyeszka* havas (Hunfalvy 3: 299), 1978: *хр. Апшинец* (KT). Kiss Lajos a FNESz-ben nem foglalkozik a víznév etimológiájával, de az *Apsa*-falvak (*Alsó-, Középső-, Felső-*, illetve *Apsica*) kapcsán az *Apsa* névvel igen (vö. FNESz., *Alsóapsa*), ami összefügghet a hegynévvel. A helységnevet Kiss Lajos puszta személynévi eredetűnek tartja, l. 1203/1254: *Absa* szn. (Ász. 42), 1273: *Apsa* szn. (uo.), ami a magyar R. *Abfalon* szn.-nek, esetleg az *Ábrahám*-nak lehet a becéző alakja (FNESz., *Alsóapsa*, Sebestyén 2012: 16), vö. rom. *Apșa* < *Apsolon* szn. (Constantinescu 18). A településnévből -иця kicsinyítő- vagy víznévképzővel jött létre az említett falvakon keresztül folyó *Apsica* neve. Lucsik 2014-ben megjelent etimológiai szótárában foglalkozik mind az *Apsinec*, mind pedig az *Apsica* víznévvel (Лучик 22-3). A Kiss Lajos-féle

személynévi eredeztetést Lucsik nem tartja kellően megalapozottnak. Azt nem veszi figyelembe, hogy a viszonylag korai alapítású település a neve alapján pontosan illeszkedik a Tisza völgyében létrejött magyar nevű, magyar alapítású falvak rendszerébe. Az *Apsica* víznév kapcsán pedig azt vallja, hogy az egy illír **apis* vagy **apisa* szóból származhat, ami a román *apă* 'víz' főnévvel lehet kapcsolatban (Лучик 22-3). Az *Apsinec* folyónevet ebből származtatja *-инець* kicsinyítő képző, míg az *Apsinecka* havas nevét az *Apsinec* víznévből *-ck(a)* képző segítségével. A víznév > hegynév névátvitel nagyon ritka a Felső-Tisza vidékén, jóval gyakrabban találkozhatunk hegynévből keletkezett víznevekkel, főként a kisebb patakok esetében. Bár a tárgyalt víz- és hegynév földrajzilag viszonylag távol esik az egy bokorban található *Apsa* víz- és településnevektől, a közöttük lévő kapcsolat egyértelműnek tűnik. A névalakok fejlődési sora *településnév* (*Apsa*) > *víznév* (*Apsica*) > *hegynév* (*Apsinec*~*Apsinecka*) > *víznév* (*Apsinec*) irányt feltételez.

Bahenszkij-patak – A Fekete-Tisza bal oldali ága Sztebnij határában, vö. 1781a: *Thall Bahanskj* (Kam. 0027), 1782-6: *Bahanskj Bach* (K1), 1824–62: *Bahinski B.* (K2), 1863: *Bahenski weliki*, *Bahenski* (Sebestyén 2008: 208), *Багенски велыкии* (Kat.), 1872–84: *Bahinski p.* (K3), 1929: *Бегенский* (Petrov 11), 1935: *Baheňský*, *Багенський* (W. 37, 59), 1978: *Бегенский* (KT), 1979: *Багенський* (SHU. 27–8), 1993: *Báhenszki*, *Mocsaras-patak*, *Bahenszkij* (Lizanec–Horváth 223). A *Bahenszkij* pataknev ukrán eredetű, a név alapja az ukr. *багно* 'ingovány, láp, mocsár' (СУМ. 1: 84, Rudnicki 17, Чопей 6), 'ingovány, láp, sár, vizenyős, mocsaras hely' (Савчук 16) főnév *-ський* melléknévképzős származéka, jelentése tkr. 'Lápos, mocsaras patak'. 1993-as gyűjtésükben Lizanec Péter és Horváth Katalin *Mocsaras-patak* néven is adatozza, a magyar név kapcsán a következő megjegyzéssel: „(a nevek) többsége ukrán, s ez nem véletlen, hisz a lakosság is ukrán nemzetiségű, a magyarok itt szórványban élnek. A vizek neveit mindkét nép azonos módon használja, néha előfordulnak fordítások is, például ukr. *Sztanyiszláv*, magy. *Lászlo-patak*; ukr. *Báhenszki*, magy. *Mocsaras-patak*...” (Lizanec–Horváth 224). Ebből azonban nem derül ki, hogy a helyi magyarság körében a víznév valóban így használatos-e, vagy csak az adatgyűjtők alkalmilag fordították magyarra az ukrán nevet.

Bilin-patak – A Fekete-Tisza jobb oldali ága Bilin határában, vö. 1782-6: *Bilen Thal* (K1), XVIII. sz. vége: *Bilen* (MT), 1824–62: *Billin B.* (K2), 1863: *Билинь п.* (Kat.), 1872–84: *Bilinský p.* (K3), 1929: *Bilin* (Petrov 2), 1935: *Bělinský*, *Бѣлинський* (W. 37, 59), 1978: *Билинский* (KT), 1979: *Білінський* (SHU. 55), 2015: *Bilyns'kyi Stream*, *Білінський струмок* (GT). A *Bilin* pataknev ukrán hegynévi eredetű, annak a *Bilin* havasnak a nevéből keletkezett névátvitellel, amelyen ered, vö. 1726: *Bilin* (Schram 64), 1864: A Bilini havas, határos a Borkuti s Kaszapolyánai (!) helységekkel (Pesty, *Bilin*), *Bilinszky Gruny* (uo. *Borkút*). A hegynév az ukr. *белый~білий* 'fehér' (Чопей 23, СУМ. 1: 181–2) melléknév *-ин* képzős származéka, ld. még szl. **bělъ* 'ua.' (Šmilauer 38). Személynévi eredetét

valószínűleg kizárhatjuk, vö. *Билин* csn. Kárpátalján (Чучка 2005: 66), ill. szl. **Билина* szn. (Чучка 2011: 49). A hegynévből a pataknev mellett településnév is létrejött (vö. Sebestyén 2012: 27). A patak neve a XIX. század második felétől a melléknévi *Bilinszkij* tkr. 'Bilini (patak)' formában is adatolható, ami a település nevéből jött létre *-ський* melléknévképzővel.

Borkán-patak – A Fekete-Tisza jobb oldali ága Körösmező határában, vö. 1824–62: *Borkan B.* (K2), 1863: *Borkan, Borgan* (Sebestyén 2008: 208), 1993: *Borkán, Borkan* (Lizanec–Horváth 223). A *Borkán* pataknev hegynévből keletkezett névátvitellel, vö. 1864: *Bor kán* (Pesty), 1872–84: *Barkan* hegy (K3). A hegynévben minden bizonnyal a hucul nyelvjárási *борган* 'nagy kőszikla, nagy sziklatömb' (Піпаш–Галас 16) főnevet kell keresnünk. A hegynévről Pesty adatközlői a következő népetimológiai magyarázatot adják: „Bor kán egy vén lelépült (!) de igen dulakodo, és birkozodo embertől vette elnevezését” (Pesty). Чучка a kárpátaljai *Боркан* családnév kapcsán több lehetséges etimológiát vet fel: 1. a *Борка* személynév *-ан* képzős származéka, 2. helyi nyj.-i *боркан* 'olyan személy, aki brokátba öltözik' szóból, 3. állatnévből, *Борко, Боркан* 'pajeszos állat elnevezése', 4. a rom. *borkan* 'befőttésüveg' (DEX, Чучка 2005: 84). Személynévi származtatását azonban valószínűleg kizárhatjuk.

Capok-patak – A Fekete-Tisza jobb oldali ága Körösmező határában, vö. 1781a: *Thal Czapok* (Kam. 0027), 1863: *Capok, Klein Capok* (Sebestyén 2008: 208), 1993: *Capok* (Lizanec–Horváth 223). A *Capok* pataknev ukrán hegynévi eredetű, vö.: 1824–62: *Czapok-Rücken* (K2), 1872–84: *Czapok groń* (1274 m) (K3), 1910: *Czapok groń* (HBÁT). A hegynév az ukr. *цан* 'bakkecske, kecskebak', *цанок* 'kis kecskebak' főnév származéka (СУМ. 11: 179-80, Гринченко 4: 422), rusz. *цань* 'bak, kecskebak, faltörő kos' (Чопей 422), hucul nyj.-i *цан, цанок* 'kecske, vadkecske' (Піпаш–Галас 213-4). A névadás motivációjához l. *Kecske-hegy, Kecske-kő* (FNESz.).

Dovzsina-patak – A Fekete-Tisza bal oldali ága Feketetisza falu határában, vö. 1781a: *Thal Dosina* (Kam. 0027), 1782–6: *Dousina Fluss* (K1), 1780: *Dosina* (T), 1789: *L. Doseña* (HT. 0012: 1), 1794: *Dussina* (HT. 0248), 1798: *Dosina F.* (CM), XVIII. sz. vége: *Dosina* (MT), 1809: *R. Doschena* (Kam. 0661), 1824–62: *Dožina B., Dosina B.* (K2), 1830: *Dosina Vize* (Cst. 0009), 1863: *Douzyna Bach, Douzyna* (Sebestyén 2008: 208), *Доужина* (Kat.), 1865: *Dozsina* (Hunfalvy 3: 299), 1872–84: *Dosina p.* (K3), 1910: *Dosina* (HBÁT), 1929: *Довжина* (Petrov 11), 1935: *Dovžina, Довжина* (W. 37, 60), 1957: *Довжина* (КРУ. 17), 1978: *Довжина* (КТ), 1979: *Довжана* (SHU. 178), 1993: *Dózsina, Dovzsina* (Lizanec–Horváth 223), 2007: *Hosszú (Dosina, Dozsina, Dovzsina)-patak* (Kovács 44). A *Dovzsina* pataknev ukrán hegynévi eredetű, a vízfolyást a Körösmezőtől északra fekvő *Dovha* nevű hegyről nevezték el, vö. 1781a: *Alpen Doha* (Kam. 0027), 1824–62: *Douha Alpe* (K2), 1872–84: *Polonena Douha, Douha* (1368 m) (K3), 1910: *Douha* (HBÁT). A víz- és hegynévhez l. ukr. *довгий~долгий* 'hosszú'

mn. (Чопей 76, СУМ. 2: 330), *довжина* 'hosszúság, távolság' (СУМ. 2: 333, Гринченко 1: 403), *пyj.-i doužnyj, doužnyu* 'hosszú hely, hosszú síkság' (Rudnicki 20). A patak közelében kisebb telep is létrejött a XVIII. században, ami egyesült Kőrösmezővel (vö. Sebestyén 2012: 42–3).

Dutnyeckij-patak – A Fekete-Tisza jobb oldali ága Bilin határában, vö. XVIII. sz. vége: *Dudnovecz* (MT), 1864: *Dudnyecsin patak* (Pesty), 1935: *Dutnecký, Дутнецький* (W. 37, 60), 1979: *Дутнецький* (SHU. 189). A *Dudnyeckij* (újabbán *Dutnyeckij*) pataknev ukrán eredetű. A név magyarázatát Pesty adatközlői is megadják: „*Dudnyecsin patak*, nevét onnan kapta: hogy a Kősziklákon keresztül nagy rohamú dörgő eséssel ömlik be a Tiszába” (Pesty). A név alapja az ukr. *дудніти* 'zúg, búg, dudál' (СУМ. 2: 432, Гринченко 1: 453) ige *-ський* melléknévképzős származéka.

Foreszok-patak – A Lazescsina jobb oldali ága Lazescsina falu határában, vö. 1780: *Főrescek* (T), 1781b: *Thal Forescsek* (Kam. 0028), 1782–6: *Foreszczek* (K1), XVIII. sz. vége: *Toreszo* (MT), 1824–62: *Toressek B.* (K2), 1863: *Форешокъ* (Kat.), 1872–84: *Foressek p.* (K3), 1978: *Форесок* (KT), 2007: *Forrószeg* (*Foressek, Fareszok*)-*patak* (Kovács 56), 2015: *Faresok Stream, струмок Фаресок* (GT). A *Foreszok* pataknev román hegynévi eredetű, a víz a közeli *Foreszok* hegygerincről vagy az azonos nevű havasról kapta a nevét, vö. 1760k.: *Tereszek* (Kam. 0296), 1883: *Foressek* (Лучик 490), 1950: *Foresok* (uo.). A hegynevet Lucsik egy rom. *forăi, forăiesc* 'orron keresztül lélegzik, hortyog' (Maramureş), *forăesc* 'susogni, zúgni' igéből származtatja, ami szerinte a helynévben 'titokzatos, titkos, vadregényes' jelentésben (!) jelenik meg (Лучик 490), vö. *forăi, sforăi* 'horkolni, hortyogni' (DEX).

Gropjanec-patak – A Fekete-Tisza jobb oldali ága Kőrösmező határában, vö. 1782–6: *Gropianec* (K1), XVIII. sz. vége: *Kropianecz* (MT), 1809: *R: Gropjanecz* (Kam. 0661), 1824–62: *Gorpinec B.* (K2), 1863: *Gropa, Gropinec* (Sebestyén 2008: 208), *Гропънецъ звъръ* (Kat.), 1872–84: *P. Gropenec p.* (K3), 1935: *Gropenec, Гропынець* (W. 37, 60), 1978: *Гропинец* (KT), 1979: *Гропинець* (SHU. 156), 2015: *Гропунетс' Stream, струмок Гропинець* (GT). A *Gropjanec* pataknev ukrán hegynévi eredetű, vö. 1824–62: *Gropa Alpe* (K2), 1929: *Гропянець* hegy (Petrov 5). A hegynév az ukrán nyelvjárási *грона* 'köves hegy' (Піпаш–Галас 44) földrajzi köznév kicsinyítő képzős származéka. A köznévhez ld. még román *groapă* 'gödör, árok' főnév (DEX).

Havrilec-patak – A Fekete-Tisza jobb oldali ága Kőrösmező határában, vö. 1781a: *Thal Haurilecz* (Kam. 0027), 1782–6: *Havrilec Bach* (K1), XVIII. sz. vége: *Haurilecz* (MT), 1824–62: *Havrelec B.* (K2), 1863: *Hawrylec Bach, Havrilec* (Sebestyén 2008: 208), 1872–84: *Hawrylec* (K3), 1929: *Гаврилец* (Petrov 11), 1935: *Havrilec, Гаврилецъ* (W. 37, 60), 1979: *Гаврилецъ* (SHU. 125). A *Havrilec* pataknev ukrán eredetű, a *Havril* 'Gábor' személynév *-ецъ* kicsinyítő képzős származéka, jelentése tkr. 'Havril pataka'. A személynév a ruszinban és az ukránban

kereszt- és családnévként is előfordul, vö. *Гаврила, Гаврилъ, Гаврило* кн. 'Gábor' (Чопей 49), *Гаврило* csn. (Чучка 2005: 129), ukr. *Гавриль, Гаврилець* csn. (Редько 89), de a románban is előfordul, vö. *Havrilești, Gavriil* (Constantinescu 74), *Havrliu, Gavriiliu* (Jordan 1983: 238).

Hlodovec-patak – Két patak Kőrösmező határában. A *Velikij-Hlodovec* ткр. 'Nagy-Hlodovec' a Fekete-Tisza jobb oldali ága, vö. XVIII. sz. vége: *Hlodovecz velki* (MT), 1780: *Gr. Klodovecz* (T), 1824–62: *Hlodowec B.* (K2), 1863: *Глодовець великии* (Kat.), 1993: *Ladovec, Velikij Hladovec* (Lizanec–Horváth 223). A *Malij-Hlodovec* ткр. 'Kis-Hlodovec' a Fekete-Tisza bal oldali ága szintén Kőrösmező határában, vö. XVIII. sz. vége: *Hlodovecz mali* (MT), 1780: *Kl. Klodovec* (T), 1824–62: *Hlodowec B.* (K2), 1993: *Ladovec, Malij Hladovec* (Lizanec–Horváth 223). A *Hlodovec* pataknev ukrán eredetű, a név az ukr. *злід* 'galagonya' (СУМ. 2: 86, Гринченко 1: 290), *пун.-і злод 'ua.'* (Піпаш–Галас 35) növénynev melléknévi *злодовий* 'galagonyás' (Гринченко *uo.*) alakjának *-ець* víznévképzős származéka, ткр. 'Galagonyás-patak'. „A magyar anyanyelvű adatközlők mindkét patakot megkülönböztető jelző nélkül nevezik meg” (Lizanec–Horváth 223).

Kevele-patak – A Fekete-Tisza bal oldali ága Kőrösmező határában, vö. 1782–6: *Kreweliu Bach* (K1), 1809: *R. Kelevin* (Kam. 0661), 1824–62: *Kevele B.* (K2), 1863: *Keweliu* (Sebestyén 2008: 226), *Kiweliu potok* (*uo.* 208), *Кевелѣвъ звѣръ* (Kat.), 1865: *Kebele patak* (Hunfalvy 3: 299), 1872–84: *P. Kevele* (K3), 1910: *Kevele* (HБАТ), 1935: *Kevelov, Кевелов* (W. 37, 61), 1978: *Кевэлэ* (KT), 1979: *Кевеліс* (SHU. 244), 1993: *Kevele-patak* (Lizanec–Horváth 222), 2007: *Kevele-patak* (Kovács 75), 2015: *Kevele Stream, струмок Кевеле* (GT). A pataknev talán az ukr. *квилити* 'keservesen, fájdalmasan sírni, jajveszékelní' (СУМ. 4: 133), *пун.-і квилити 'nyeríteni'* (Чопей 147) ige származéka, vö. szl. **kvělitī* 'sírni' (Trubačev 13: 159–60). A név valószínűleg a vízfolyás hangjára utal. A patak közelében a XIX. század végén egy kisebb tanya is létrejött, ami a vízről kapta a nevét (vö. Sebestyén 2012: 71). *Kevele* tanya 1967-ben egyesült Kőrösmezővel.

Koszivcsek-patak – A Fekete-Tisza bal oldali ága Kőrösmező határában, vö. 1782–6: *Kossoczeský* (K1), 1824–62: *Kosotsek* (K2), 1863: *Kosivczek* (Sebestyén 2008: 208), 1865: *Kossoucza patak* (Hunfalvy 3: 299), *Звѣр Косѣвчикъ* (Kat.), *Косѣучещекъ звѣръ* (*uo.*), 1993: *Koszivcsik* (Lizanec–Horváth 222). A *Koszivcsek* pataknev ukrán eredetű, a név az ukr. *пун.-і кось* 'rigó, feketerigó' (Чопей 158), l. ukr. *kic* (Гринченко 2: 245–6) madárnév *-чек* kicsinyítő képzős származéka.

Kracsunszkij-patak – A Sztaniszlav bal oldali ága Kőrösmező határában, vö. 1781b: *Thal Kracsoun* (Kam. 0028), 1863: *Kraczunyaska* (Sebestyén 2008: 208), 1872–84: *Kraczunieski p.* (K3), 1935: *Kračunský, Крачунський* (W. 37, 61), 1979: *Крачунський* (SHU. 282). A *Kracsunszkij* pataknev ukrán eredetű, hegynévből keletkezett névátvitellel, vö. 1781a: *Rücken Kracsunyeszký* (Kam. 0027), 1824–62: *Kraczunjeska Alpe* hegy (K2), 1863: *Kraczunyaska* (Sebestyén 2008: 208), 1864: *Krácsunýášká* havas (Pesty), 1929: *Kračunaska, Кречуньеска*

(Petrov 10–1). A hegynév az ukr. нyj.-i *крачунь* 'karácsony' (Чопей 159), rom. *crăciun* 'karácsony' (DEX) főnév *-ський* melléknévképzős származéka, l. még ukr. *Крачун* csn. (Чучка 2005: 302), rom. *Crăciun* csn. (Constantinescu 36). Hasonló nevű patak található a Borzsa medencéjében, vö. *Кречунець* 'az Ilosva jobb oldali ága Ilosva határában' (SHU. 283).

Lazescsina-patak – A Fekete-Tisza bal oldali ága Kőrösmező határában, vö. 1725: *Lazuscšana fl.* (Revizki), 1756: *Lazuscšana fl.* (Kam. 0303:2), 1782–6: *Lasascscena Fluss* (K1), 1789: *L. Lazestyina* (HT. 0012: 1), 1798: *Lazestyina F.* (CM), XVIII. sz. vége: *Flus Lazesima* (MT), 1804: *Lasusanka Fl.* (HT. 0401), 1806: *Luczestyina R.* (Lipszky), 1809: *R. Lasescena* (Kam. 0661), 1824–62: *Lazesztina B.* (K2), 1830: *Lazestsina Vize* (Cst. 0009), 1839: *Lazestyina* (Fényes 4: 178), 1853: *Lazestina B.* (AT. 0225/3), 1863: *Lažistena, Lazistena* (Sebestyén 2008: 208), *Лазещина* (Kat.), 1864: *Lázescšana, Lázicsina patak* (Pesty), 1865: *Lazestyina* (Hunfalvy 3: 299), 1872–84: *P. Laszczyna* (K3), 1910: *P. Laszczyna* (HBÁT), 1929: *Lezeščana, Лазещина* (Petrov 10, 11), 1935: *Lazeština, Лазещина* (W. 37, 61), 1957: *Лазещина* (КРУ. 17), 1978: *Лазещина* (КТ), 1979: *Лазівщина* (SHU. 309), 1993: *Laziscsina* (Lizanec–Horváth 223), 2007: *Mezőhāti (Lazescsina)-patak* (Kovács 48). A *Lazescsina* pataknev ukrán eredetű, a név alapja az ukr. нyj.-i *лазь* 'erdei kaszáló, vadcsapás' (Чопей 167, Rudnicki 25, Гринченко 2: 341) főnév, amihez *-щина* képző kapcsolódik. vö. rom. *laz* 'irtás, füves hely, kaszáló' (DRM. 1: 704). A pataknevből névátvitellel településnév is létrejött, vö. *Lazescsina (Mezőhát)* (Sebestyén 2012: 86).

Lopusanka-patak – A Lazescsina bal oldali ága Kőrösmező határában, vö. 1780: *Th: Lopusanka* (T), 1782–6: *Lopuszanka* (K1), 18. sz. vége: *Lopusanka* (MT), 1809: *R. Lopusanka* (Kam. 0661), 1824–62: *Lopasanki B.* (K2), 1863: *Lopusanka Bach* (Sebestyén 2008: 208), *Лопушанка* (Kat.), 1872–84: *P. Lopusanka* (K3), 1910: *P. Lopuszanka* (HBÁT), 1929: *Лопушанка* (Petrov 11), 1935: *Lopušanka, Лопушанка* (W. 45, 61), 1978: *Лопушанка* (КТ), 1979: *Лопушанка* (SHU. 326), 2007: *Lapos (Laposnya, Lopusanka)-patak* (Kovács 49). A *Lopusanka* pataknev ukrán eredetű, a név alapja az ukr. *лопух* 'lapu, bojtortján' (СУМ. 4: 547–8, Чопей 171), *лопушина* 'bojtortjánlevél, lapulevél' (СУМ. 4: 547–8, Чопей 171) növénynev vagy *лопушаний* 'bojtortjános, lapus' melléknév (Гринченко 2: 377–8) *-ка* kicsinyítő képzős formája. A patak mellett a XIX. század elején egy falu települt, amit a vízről neveztek el. *Lopusanka* 1967-ben egyesült Kőrösmezővel (vö. Sebestyén 2012: 89–90).

Markovec-patak – A Fekete-Tisza bal oldali ága Feketetisza falu határában, vö. 1780: *Markoviz* (T), 1781a: *Thal Markovecz* (Kam. 0027), XVIII. sz. vége: *Markovecz* (MT), 1824–62: *Markiwec B.* (K2), 1863: *Markowec* (Sebestyén 2008: 208), *Марковець* (Kat.), 1872–84: *Zwór Markowec* (K3), 1929: *Марковець* (Petrov 11), 1935: *Markovec, Марковець* (W. 37, 62), 1978: *Марковець* (КТ), 1979: *Марковець* (SHU. 353), 1993: *Markovec* (Lizanec–Horváth 223). A

Markovec pataknev ukrán eredetű, hegynévből keletkezett névátvitellel, vö. 1782–6: *Markowec B.* hegy (K1), 1824–62: *Markowec B.* (K2), 1872–84: *Markowec* (K3). A hegynév az ukr. *Марко* csn. (Чучка 2005: 364), ukr. *Марків* csn. (Редько 152) -*ець* kicsinyítő képzős származékából jött létre.

Medvezsij-patak – Két patak neve Kőrösmező határában. A *Velikij-Medvezsij* 'Nagy-Medvezsij' a folyó bal oldali ága: 1781a: *Thal Medvecsy Veliki* (Kam. 0027), XVIII. sz. vége: *Medvecsi Velikei* (MT), 1824–62: *Gr. Medvesi B.* (K2), 1863: *Медвежи велькии* (Kat.), 1935: *Medvedi Veliky', Медведиў Великий* (W. 37, 62), 1979: *Великий Медвежий* (SHU. 92), 1993: *Medvezsij-patak, Velikij Medvezsij* (Lizanec–Horváth 223), 2007: *Medve (Medveckij)-patak* (Kovács 41). A *Malij-Medvezsij* 'Kis-Medvezsij' szintén a Fekete-Tisza bal oldali ága Kőrösmezőnél, a *Velikij-Medvezsij* közelében: 1781a: *Thal Medvecsi mali* (Kam. 0027), 18. sz. vége: *Medvesi malei* (MT), 1863: *Medwezy maly* (Sebestyén 2008: 208), 1935: *Medvedi Malý, Медведиў Мальы* (W. 37, 62), 1979: *Малий Медвежий* (SHU. 346), 1993: *Medvezsij-patak, Malij Medvezsij* (Lizanec–Horváth 223). Mindkét patak neve hegynévből keletkezett névátvitellel: vö. 1781a: *Rücken Medvecsi mali, Rücken Medvecsi Velike* (Kam. 0027), 1782–6: *Medwedzy Mali* hegy, *Medwedzy Welky* hegy (K1), 1824–62: *Medvesi Alpe* (K2), 1863: *Alpe Medwezy welyke* (Sebestyén 2008: 208), 1929: *M. Медвежий* hegy (Petrov 11). A hegynév alapja a rusz.-ukr. *медвежий* 'medvés-' (СУМ. 4: 663, Чопей 182) melléknév, jelentése tkp. 'Medvés-hegy'. „Az adatközlők szerint ebből a patakból isznak a medvék... A magyar anyanyelvű adatközlők mindkét patakocskát Medvezsijnek nevezik, megkülönböztető jelző nélkül.” (Lizanec–Horváth 223).

Repegő-patak – A Lazescsina jobb oldali ága Lazescsina falu határában, vö. XVIII. sz. vége: *Repeguv* (MT), 1780: *Th. Repecur* (T), 1781b: *Thal Repegur* (Kam. 0028), 1809: *R. Reneczur* (!) (Kam. 0661), 1824–62: *Repegiu B.* (K2), 1830: *Repego* (Cst. 0009), 1863: *Repego, Repego~Repegovo* (Sebestyén 2008: 208), *Ренеговъ* (Kat.), 1872–84: *Repegiu p. (Tartarski P.)* (K3), 1935: *Repegov, Ренегов* (W. 37, 63), 1978: *Ренегув* (KT), 1979: *Ренезів* (SHU. 459), 2007: *Repegő (Repegiu)-patak* (Kovács 62), 2015: *Repehuv Stream, струмок Ренегув* (GT). A pataknev ukrán eredetű, a név az ukrán nyelvjárási *penegувати~penetyвати* 'ordít, üvölt, visít, sikít' (Піпаш–Галас 162–3, Гринченко 4: 13) ige származéka, a patak hangjával van kapcsolatban. A vízfolyásról kapta a nevét a XIX. század végén létrejövő *Repegő* tanya (vö. Sebestyén 2012: 116), ami a 40-es években egyesült Kőrösmezővel.

Szedorenka-patak – A Sztebnij bal oldali ága Kőrösmező határában, vö. 1781b: *Thal Szidorencsek* (Kam. 0028), 1782–6: *Szidorenczek* (K1), 1863: *Sedorenka, Szedorenka, Szedorenko Patak* (Sebestyén 2008: 208), *Седоренька* (Kat.), 1978: *Сидоренка* (KT). A *Szedorenka* pataknev ukrán eredetű, talán hegynévből keletkezett névátvitellel, vö. 1782–6: *Szidorenczin* és *Szidorenczek* hegyek (K1). A hegynév valószínűleg személynévre vezethető vissza, vö. ukr. *Сидор*,

Sidora csn. (Чучка 2005: 512), ukr. *Сидоренко* csn. (Редько 198). Габорак az Ivano-Frankovszk megyében található *Cüdip* hegynévet a rom. *sadire* 'ültetés, ültetvény' főnév (DEX) származékának tartja, s a név hangtani változásait népetimológiával, a *Szidor~Cüdip* 'Izidor' személynévvél való összekapcsolásával magyarázza (Габорак 343, Лучик 426). Magyarázata a *Szedorenka* név kapcsán nem vehető figyelembe.

Szerednyij-patak – A Fekete-Tisza bal oldali ága Feketetisza falu határában, vö. 1781a: *Thal Szeredni* (Kam. 0027), 1824–62: *Szeredni B.* (K2), 1863: *Середни* (Kat.), 1872–84: *Seredni p.* (K3), 1935: *Seredny, Середный* (W. 37, 63), 1978: *Средний* (KT), 1979: *Середний* (SHU. 496), 1993: *Szerednye-patak, Szerednij* (Lizanec–Horváth 223), 2007: *Középső-patak* (Kovács 42). A *Szerednyij* pataknev ukrán eredetű, hegynévből keletkezett névátvitellel, vö. 1781a: *Rücken Szeredni* (Kam. 0027), 1782–6: *Szeredny* hegy (K1), 1824–62: *Szeredni B.* hegy (K2). A hegynév alapja az ukr. *середній* 'középső, közepen lévő, középszerű' (Чопей 361, Гринченко 4: 115) melléknév. A névadó *Szerednyij* hegy a *Malij-Medvezsij* és *Pleckij* hegyek között fekszik.

Szitnij-patak – A Fekete-Tisza bal oldali ága Borkút (Tiszaborkút) határában, vö. 1782–6: *Szitnej* (K1), XVIII. sz. vége: *Szitne* (MT), 1801: *Thal Zittnyi* (Kam. 0463:2), 1824–62: *Thal Szothne* (K2), 1863: *Sytni* (Sebestyén 2008: 226), *Сытни потокъ* (Kat.), 1865: *Szisni patak* (Hunfalvy 3: 299), 1872–84: *P. Switýn* (K3), 1929: *Сѣтний, Ситний* (Petrov 15, 22), 1935: *Sitny, Ситный* (W. 37, 63), 1978: *Ситны* (KT), 1979: *Ситний* (SHU. 505), 2015: *Sitny river, річка Сітні* (GT). A *Szitnij* pataknev ukrán eredetű, talán az ukrán nyelvjárási *суть, сит, сито* 'nád, sás' főnév *-н(ий)* melléknévképzős származéka (ЕСУМ 5: 247), l. még ukr. nyj.-i *ситний* 'tápláló' melléknév (Піпаш–Галас 174). A patak közelében említett *Szitni* hegy neve a pataknevhez képest talán másodlagos, vö. 1824–62: *Szatyin* hegy (K2), 1872–84: *Šwitny* hegy (K3). Ugyancsak a patakról kapta a nevét *Szitnij* tanya Borkút közelében.

Sztaniszlav-patak – A Fekete-Tisza jobb oldali ága Feketetisza falu határában, vö. 1781a: *Thal=Sztaniszlau* (Kam. 0027), 1782–6: *Stanislaw Fluss* (K1), XVIII. sz. vége: *Sztaniszlau* (MT), 1824–62: *Stanislaw B.* (K2), 1863: *Stanislaw, Stanislaw Bach, Stanislaw* (Sebestyén 2008: 208), *Станѣслау* (Kat.), 1865: *Sztaniszlav* (Hunfalvy 3: 299), 1872–84: *Stanislaw p.* (K3), 1929: *Станислав* (Petrov 11), 1935: *Stanislaw, Станислав* (W. 37, 63), 1957: *Станіслав, Станислав* (КРУ. 17), 1978: *Станислав* (KT), 1979: *Станислав* (SHU. 525), 1993: *Sztanyiszláv, László-patak, Szanyiszlo* (Lizanec–Horváth 223), 2007: *Sztaniszló (Sztaniszlav)-patak* (Kovács 44). A *Sztaniszlav* pataknev ukrán eredetű, valószínűleg puszta személynévből keletkezett, vö. *Станислав* szn. (Чучка 2011: 328–9), ukr. *Станислав* csn. (Чучка 2005: 531), or. *Станиславъ* szn. (Туриков 372). Máramaros hegyvidéki részein gyakran neveztek el hegyet vagy patakot arról a személyről, aki ott legettetett, illetve akinek ott vagy a közelben volt bér-

leménye, szálláshelye. A magyar *László-patak*, *Szaniszló-patak* névváltozatok tudatos magyar fordítással keletkeztek.

Sztebnij-patak – A Lazescsina jobb oldali ága Sztebnij határában, vö. 1725: *Sztebnik* (Revizki), 1756: *Stebnik* (Kam. 0303:2), 1780: *Stebnei* (T), 1781b: *Thal Sztebni* (Kam. 0028), 1809: *R: Sztebni* (Kam. 0661), 1824–62: *Stebna B.* (K2), 1830: *Sztebna* (Cst. 0009), 1863: *Стебна* (Kat.), *Stebna*, *Stepna Bach*, *Stepni* (S. 208), 1872–84: *P. Stebna* (K3), 1929: *Стебна* (Petrov 11), 1935: *Stebnyj*, *Стебный* (W. 37, 63), 1978: *Стебна* (KT), 1979: *Стебний* (SHU. 529), 2007: *Dombháti (Sztebnij)-patak* (Kovács 49). A *Sztebnij* pataknev ukrán eredetű, az ukrán nyelvjárási *стена>степенъ>стебень* 'szikla, hegy' (Габорак 2008: 51) főnév melléknévképzős származéka, jelentése tkr. 'Sziklás, hegyes (patak)'. A 3. katonai felmérés térképlapjain szerepel *Sztebna* nevű hegy, ennek a neve a víznévhez képest talán másodlagos, vö. 1872–84: *Stebna* hegy (K3). Ugyancsak a víznévből keletkezett a patak mellett létrejött *Sztebnij* település neve is. A különböző forrásokban, térképeken a patak neve mind nőnemű (*Sztebna*), mind hímnemű (*Sztebnij*) alakban előfordul.

Sztrimcseszka-patak – A Fekete-Tisza jobb oldali ága Borkút (Tiszaborkút) határában, vö. 1824–62: *Sztrimtsestsek mali*, *Sztrimtsestsek weliki B.* (K2), 1859: *Sztrimcseszka Gropa* (Sebestyén 2008: 226), 1864: Szticsinka, mely másképp Sztimcseskának neveztetik meredeksége miatt (Pesty), 1872–84: *Sumieski zwor ?* (K3), 1910: *Strimčesček* (HBÁT). A *Sztrimcseszka* pataknev ukrán eredetű, hegynévből keletkezett névátvitellel, vö. 1824–62: *Alpe Strimcska* hegy (K2), 1863: *Polonyna Strimczeska* havas (Sebestyén 2008: 226), 1864: *Strincsecska* havas (Pesty). A hegynev minden bizonnyal az ukr. *стрімкий* 'meredek, magas, sebes' melléknév vagy a *стрімчак* 'meredély, meredek szikla' főnév (СУМ. 9: 778–9, Гринченко 4: 217) származéka, amihez *-ска* képző kapcsolódik.

Sztudenij-patak – A Lazescsina bal oldali ága Kőrösmező határában, vö. 1782–6: *Studena* (K1), 1780: *Studena* (T), 1781b: *Thal Sztudena* (Kam. 0028), XVIII. sz. vége: *P. Sztudena* (MT), 1863: *Studena Klause* (Sebestyén 2008: 208), *Студена* (Kat.), 1872–84: *P. Studena* (K3), 1935: *Studenj*, *Студеный* (W. 37, 63), 1978: *Студеный* (KT), 1979: *Студений* (SHU. 536), 2015: *Studenji Stream*, *Студений струмок* (GT). A *Sztudenij* pataknev ukrán eredetű, a név alapja az ukr. *студений* 'nagyon hideg, hideg, hűvös, hűs' (СУМ. 9: 799, Чопей 383, Гринченко 4: 221) melléknév. A XIX. század elején a patak mellett egy kisebb település is létrejött, amit 1967-ben Lazescsinához csatoltak (vö. Sebestyén 2012: 136).

Szvidovec-patak – A Fekete-Tisza jobb oldali ága Kőrösmező határában, vö. 1780: *Svidovecz* (T), 1781a: *Szvidovecz* (Kam. 0027), 1782–6: *Swidowec* (K1), 1789: *L. Szvidova* (HT. 0012: 1), XVIII. sz. vége: *Fl. Szvidovecz* (MT), 1806: *Svidovecz R.* (Lipszky), 1809: *R: Svidova* (Kam. 0661), 1824–62: *Swidowec B.* (K2), 1863: *Swidovec* (Sebestyén 2008: 208), *Свѣдовець звирь* (Kat.), 1865:

Szvidovai csermely (Hunfalvy 3: 299), 1872–84: *P. Swidowec* (K3), 1929: *Свидовец* (Petrov 11), 1935: *Svidovec, Свидовець* (W. 37, 64), 1978: *Свидовец* (KT), 1979: *Свидовець* (SHU. 489), 2007: *Fagyalos (Szvidovec)-patak* (Kovács 68), 2015: *Svydovets' Stream, струмок Свидовець* (GT). A *Szvidovec* pataknevén ukrán eredetű, hegynévből keletkezett névátvitellel, vö. 1782–84: *Swjadowe Gebürg* (K1), 1829–66: *Swidowec-Alpe* (K2), 1872–84: *Swidowec* (K3), 1910: *Swidowec* (HВÁT), 1929: *Свидовец hegy* (Petrov 11), 1978: хр. *Свидовец* (KT). A hegynév az ukr. *свидина* 'fagyal, kutyafa' (СУМ. 9: 70, Чопей 357), ukr. nyj.-i *свид* 'fagyal', *свидний* 'fagyalos' (Піпаш–Галас 171) növénynév vagy a *свидовий* 'fagyalos' melléknév *-ець* képzős származéka (vö. Лучик 417–8, Гринченко 4: 105). A patakról kapta a nevét a XVIII. században települt *Szvidovec* tanya, ami 1967-ben egyesült Kőrösmezővel (vö. Sebestyén 2012: 138).

Trosztyanec-patak – Két ilyen nevű patak ömlik a Fekete-Tiszába Borkút (Tiszaborkút) határában. A nagyobb *Velikij-Trosztyanec* 'Nagy-Trosztyanec' a Fekete-Tisza jobb oldali ága: 1782–6: *Welky Droginiec* (K1), XVIII. sz. vége: *Trosztenecz vel.* (MT), 1809: *Prosztinyecz* (!) (Kam. 0661), 1824–62: *Trosztinetz* (K2), 1863: *Trostynec p., Тростинець потіокъ* (Kat.), *Trostinec Bach* (Sebestyén 2008: 226), 1864: *Trosztyinetz* (Pesty), 1872–84: *Trostienec wk.* (K3), 1929: *В. Тростянець* (Petrov 15), 1935: *Veliký Trost'anec, Тростянець Великий* (W. 37, 64), 1978: *Тростенец* (KT), 1979: *Великий Тростянець* (SHU. 94), 2007: *Trosztyanec-patak* (Kovács 78), 2015: *Trostenec' river, річка Тростенець* (GT). Ennek a közelében folyik a *Malij-Trosztyanec* 'Kis-Trosztyanec', ami szintén jobb oldali mellékág: 1782–6: *Malý Drogniec* (K1), XVIII. sz. vége: *Trosztenecz mali* (MT), 1863: *Trostinec malyj* (Sebestyén 2008: 226), *Тростынець малый потіокъ* (Kat.), 1929: *М. Тростянець* (Petrov 15), 1935: *Malý Trost'anec, Тростянець Малый* (W. 37, 64), 1979: *Малий Тростянець* (SHU. 348). A *Trosztyanec* pataknevén ukrán növénynévi eredetű, alapja az ukr. *тростникъ, тростина* 'nád' főnév (Чопей 398, Гринченко 4: 287, СУМ. 10: 284) vagy *тростяний* 'nádas' melléknév (uo.), amihez *-ець* kicsinyítő- vagy víznévképző kapcsolódik. A patak nevének jelentése tkp. 'Nádas patak'.

Trufanec-patak – Két patak Kőrösmező határában: *Trufanec* – a Fekete-Tisza jobb oldali ága, vö. XVIII. sz. vége: *Trufanecz* (MT), 1824–62: *Trofanec B.* (K2), 1863: *Trufanica* (Sebestyén 2008: 208), 1935: *Trofanec, Трофанець* (W. 37, 64), 1979: *Труфанець* (SHU. 574), 2007: *Trufanec* (Kovács 75). A *Velikij-Trufanec* 'Nagy-Trufanec' a *Trufanec*-cel párhuzamos, szintén a Fekete-Tisza jobb oldali ága Kőrösmező határában, vö. 1781a: *Thal Trufanicza Butyinszka* (Kam. 0027), XVIII. sz. vége: *Velki Trufanecz* (MT), 1824–62: *Weliki Trofanec B.* (K2), 1863: *Trufanica* (Sebestyén 2008: 208), *Великий Труфанець* (Kat.), 1978: *Вел. Трофанец* (KT), 2015: *Velkyki Trofanets' Stream, струмок Великий Трофанець* (GT). A *Trufanec* pataknevén valószínűleg hegynévből keletkezett névátvitellel, vö. 1781a: *Rücken Trufanicza* (Kam. 0027), 1824–62: *Trofanec Alpe hegy, Trofanec-*

Rücken (K2). A hegynév alapja a rom. *trufă* 'szarvasgomba', esetleg *trufaș* 'kevély, gögös, fenséges, pompás' melléknév (DEX), ld. ukr. *труфель* 'szarvasgomba' (Гринченко 4: 291) növénynév ukr. *-ець* víznévképzős származéka. A *Trufanec* 1720 m magasán ered a *Bliznica* havason, majd 3 kilométeres út után Kárpátalja legmagasabb (36 m) vízésését létrehozva zubog a Fekete-Tiszába.

Vaszkul-patak – A Fekete-Tisza bal oldali ága Borkút (Tiszaborkút) határában, vö. 1782–6: *Waskul* (K1), XVIII. sz. vége: *Vaszkul* (MT), 1809: *R: Viskul* (Kam. 0661), 1824–62: *Graben Waczkul B.* (K2), 1863: *Waskul* (Sebestyén 2008: 226), 1865: *Vaskul (Varczul) patak* (Hunfalvy 3: 299), 1929: *Васкул* (Petrov 15), 1979: *Васкул* (SHU. 83), 1997: *Vászkul* (Lizanec 394). A *Vaszkul* pataknev ukrán eredetű, hegynévből keletkezett névátvitellel. Borkúttól délre, a Tisza bal partjánál fekszik a *Vaszkul* nevű hegy, vö. 1824–62: *Waszkul* hegy (K2). A hegynév Gaborak szerint román eredetű, az ukr. *Васько* 'Lackó' (Чучка 2005: 111) keresztnév rom. *-ul* névelős származéka (Габорак 49). A keresztnév azonban a máramarosi románban is elterjedt, ld. *Vasc, Vascu, Vascul, Văsc* stb. (Maramureș). A hegynév kapcsán talán még szóba jöhet a rom. *vâsc~văsc* 'fagyöngy' növénynév is (DEX, Maramureș).

Zanogovec-patak – A Lazescsina bal oldali ága Lazescsina falu határában, vö. 1781b: *Thal Zanogovecz* (Kam. 0028), XVIII. sz. vége: *Zanogovecz* (MT), 1824–62: *Zanogowec B.* (K2), 1863: *Zanogu* (Sebestyén 2008: 208), 1935: *Zahonovec, Загоновець* (W. 37, 65), 1979: *Загоновець* (SHU. 202). A *Zanogovec* pataknev ukrán eredetű, hegynévből keletkezett névátvitellel, vö. 1824–62: *Zanoge Alpe* hegy (K2). A hegynévhez ld. ukr. *nyj.-i занога* '1. hágó; forduló, kanyar a hegyek között, 2. önálló hegy neve' földrajzi köznév (Піпаш–Галас 77), amihez *-ець* kicsinyítő- vagy víznévképző kapcsolódik.

Zimir-patak – A Lazescsina jobb oldali ága Lazescsina falu határában, vö. 1780: *Czimier* (T), 1781b: *Thal Zimir* (Kam. 0028), 1830: *Zimir* (Cst. 0009), 1863: *Zimir* (Sebestyén 2008: 208), *Зимѣръ великій* (Kat.), 1872–84: *P. Zimir* (K3), 1935: *Zimir, Зѣмѣр* (W. 37, 65), 1978: *Зимир* (KT), 1979: *Зимір* (SHU. 214), 2007: *Havas (Zimir)-patak* (Kovács 55). A *Zimir* pataknev ukrán eredetű, talán hegynévből keletkezett névátvitellel, vö. 1863: *Zimir* (Sebestyén 2008: 208), 1929: *Zimir* havas (Petrov 10). A hegynév az ukr. *зимарка* 'téli kunyhó, szállás-hely a havason' (Гринченко 2: 151) vagy az ukr. *зима~зима* 'tél' (uo. 153) főnév származéka. A patak mellett a XIX. században külterületi lakott hely jött létre *Zimir* néven, ami 1967-ben egyesült Lazescsinával (vö. Sebestyén 2012: 156).

Zsihalovec-patak – A Fekete-Tisza jobb oldali ága Kőrösmező határában, vö. 1929: *Жегаловец* (Petrov 11), 1979: *Жигаловець* (SHU. 196), 1993: *Zsigalovec, Zsihalovec* (Lizanec–Horváth 222), 1997: *Zsigalovec, Zsihalovec, Жигалов, Жигаловец* (Lizanec 396), 2007: *Zsigalovec* (Kovács 42). A *Zsihalovec* pataknev ukrán eredetű, hegynévből keletkezett névátvitellel, vö. 1781a: *Rücken Zsihalovecz* (Kam. 0027), 1782–6: *Czihalowec* hegy (K1), 1824–62: *Žihaluwski*

Plaj B. (K2), 1872–84: *Żyhalowski groń* (986 m) (K3). A hegynév talán az ukr. nyj.-i *жигало* '(cipész)ár' (СУМ. 2: 528, Піпаш–Галас 55, Гринченко 1: 183) főnév *-овець* képzős származéka, de ld. még ukr. *Жигайло* csn. (Редько 110), or. *Жигаль* szn. (Тупиков 149).

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. BÉLAY VILMOS (1943): *Máramaros megye társadalmi és nemzetiségei. A megye betelepülésétől a XVIII. század elejéig.* Budapest.
2. CONSTANTINESCU N. A.: *Dicționar onomastic românesc.* București, 1963.
3. CsT. = Családi levéltárak térképei. MNL, Fond: S. 48.
4. DEX = Dicționarul explicativ al limbii române. web: dex.ro
5. DRM. = KELEMEN BÉLA szerk. (1964): *Dicționar român–maghiar.* I–II. Kolozsvár.
6. FÉNYES ELEK: *Magyarországnak 's a' hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statisztikai és geographiai tekintetben.* I–IV. Pest, 1836–40.
7. FK = ZIZZE, MORITZ: *Flusskarte von Máramaros.* MNL, S 101. No. 0633. 1855.
8. FNESZ. = KISS LAJOS (1997): *Földrajzi nevek etimológiai szótára.* I–II. Akadémiai Kiadó. Budapest. Akadémia Kiadó.
9. GT – google térkép. <https://www.google.hu/maps>
10. HBAT = A Habsburg Birodalom áttekintő térképe a III. katonai felmérés alapján. 1910. <http://lazarus.elte.hu/hun/digkonyv/topo/3felmeres.htm>
11. HT – Helytartótanácsi térképek. MNL, Fond: S 12.
12. HUNFALVY JÁNOS: *A magyar birodalom természeti viszonyainak leírása.* 1–3. Pest. 1863–5.
13. Iorgu Iordan (1963): *Toponimia românească.* București. Editura Academiei.
14. Iorgu Iordan (1983): *Dicționar al numelor de familie românești.* București. Editura Științifică și Enciclopedică.
15. K1 = Az első katonai felmérés térképei. 1782–86. web: mapire.eu/hu
16. K2 = A második katonai felmérés térképei. 1824–62. web: mapire.eu/hu
17. K3 = A harmadik katonai felmérés térképei. 1872–84. web: mapire.eu/hu
18. Kam. = Kamarai térképek. MNL, Fond: S. 11.
19. Kat. = Kataszteri térképek. MNL. web: mapire.eu/hu
20. KISS LAJOS (1994): *A Felvidék víznevei.* MNy. 90. évf. 1: 1–19. p.
21. KISS LAJOS (1999): *Erdély vízneveinek rétegződése.* In Kiss Lajos: *Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében.* Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Piliscsaba. 149–159.
22. KNEZSA ISTVÁN (1942): *Erdély víznevei.* Kolozsvár.
23. KOVÁCS SÁNDOR (2007): *Máramarosi bércek között.* Budapest, Romanika Kiadó.
24. KT = Kárpátalja térképe (orosz nyelven). Топографические карты Украины 1: 100000.
25. Lipszky = HERNER JÁNOS szerk. (1987): *Erdély és a Részek térképe és helységnévtára.* Készült Lipszky János 1806-ban megjelent műve alapján. Szeged.
26. LIZANEC PÉTER: *A Tisza víz- és helyneveinek kutatása Kárpátalján.* MNyTK. 209. Budapest–Miskolc. 1997: 2: 392–6. p.
27. LIZANEC PÉTER–HORVÁTH KATALIN: *A Tisza kárpátaljai szakaszának vízneveiről.* *Névtani Értesítő,* 1993: 15. sz. 221–224. p.
28. Maramureș = DORIN ȘTEF 2011. *Dicționar de regionalisme și arhaisme din Maramureș.* Baia Mare, 2011, Editura Ethnologica, seria Cultura tradițională.
29. Pesty = MIZSER LAJOS: *Máramaros megye Pesty Frigyes kéziratos helynévgyűjtésében.* Kézirat.
30. REVIZKI, JOANNES: *Hungariae Regni pars Transylvaniae et Moldaviae contermina integrum Comitatum Maramarusiensem repraesentans.* Wien, 1725. MNL, S. 68, X. No. 0096. Méretarány: 1: 310000.
31. RUDNICKI Jarosław (1939): *Nazwy geograficzne Bojkowszczyzny.* Lwów.

32. SEBESTYÉN ZSOLT: *Kárpátalja településeinek történeti helynevei. A kataszteri térképek és a birtokrészleti jegyzőkönyvek alapján*. Nyíregyháza, 2008, Bessenyei Könyvkiadó.
33. SEBESTYÉN ZSOLT (2012): *Máramaros megye helységneveinek etimológia szótára*. Nyíregyháza, Bessenyei Könyvkiadó.
34. SEBESTYÉN ZSOLT: Kárpátalja víznevei: A Sopurka völgye. In Ajtay-Horváth Magda Kukla Krisztián (szerk.): *Az applikáció vonzerejében*. Nyíregyházi Főiskola, Nyíregyháza, 2015a, 188–199. p.
35. SEBESTYÉN ZSOLT: Máramaros megye ómagyar kori folyóvíznevei. *Acta Beregsasiensis*, 2015b. 14: 64–76. p.
36. SEBESTYÉN ZSOLT: Kárpátalja víznevei: Az Apsica völgye. In Kalcsó Gyula (szerk.): *Tanulmányok a magyar nyelvről*. Acta Academiae Paedagogicae Agriensis. Nova Series Tom. XLII. Sectio Linguistica Hungarica. Eger: Eszterházy Károly Főiskola, 2015c. 175–182. p.
37. SHU. = А. П. НЕПОКУПНИЙ, О. С. СТРИЖАК, К. К. ЦІЛУЙКО szerk. (1978): *Словник гідронімів України*. Ред. Київ.
38. ТМ. 1800 = Máramaros vármegye térképe 1800 körül.
39. W. = WIESNER, FRANTIŠEK (1935): *Vodstvo v mineralni prameni země Podkarpatoruské (s 1 tarou)*. Uzhorod.
40. ГАБОРАК, МИРОСЛАВ (2008): Назви гір і полонин Івано-Франківщини: словник-довідник. Івано-Франківськ.
41. ГРИНЧЕНКО Б. Д.: *Словарь украинского языка*. I–IV. Киев, 1907–1909.
42. ЕСУМ. = *Етимологічний словник української мови*. I–V. Київ, 1982–2006, Наукова думка.
43. ЗАКРЕВСЬКА, ЯРОСЛАВА főszerk. (1997): *Гуцульські говірки*. Короткий словник. Львів.
44. КРУ. = *Каталог річок України*. Київ, Академії Наук Української РСР.
45. ЛУЧИК, ВАСИЛЬ (2014): *Етимологічний словник топонімів України*. Київ, Академія.
46. ППАШ, ЮРІЙ–ГАЛАС, БОРИС (2005): *Матеріали до словника гуцульських говірок*. Ужгород.
47. РЕДЬКО Ю. К. (1968): *Довідник українських прізвищ*. Київ, Радянська Школа.
48. САВЧУК, ДМИТРО (2012): *Словник українських говірок карпатського регіону*. Київ–Косів, Писаний Камінь.
49. СУМ. = *Словник української мови*. I–XI. Київ., 1970–1980, Наукова думка.
50. ТУПИКОВ, НИКОЛАЙ (1903): *Словарь древнерусскихъ личныхъ собственныхъ именъ*. С-Петербургъ.
51. ЧОПЕЙ, ЛАСЛОВЪ (1883): *Русько мадярский словарь*. Будапешт.
52. ЧУЧКА, ПАВЛО (2005): *Прізвища закарпатських українців*. Історико-етимологічний словник. Львів, Видавництво „Світ”.
53. ЧУЧКА, ПАВЛО (2011): *Слов’янські особові імена українців*. Історико-етимологічний словник. Ужгород, Видавництво „Ліра”.
54. ЯНКО, МИКОЛА (1998): *Топонімічний словник України*. Словник–довідник. Київ, Знання.